

А. М. Біліченко,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СФЕРІ НАУКОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ НЕМОВНОГО ВНЗ УКРАЇНИ

У статті розкрито особливості практичного формування мовленнєвої компетенції студентів-магістрантів у контексті вивчення англійської мови наукового спілкування.

Ключові слова: мовленнєва компетенція, англійська мова наукового спілкування, наукове середовище, мовленнєва діяльність.

В статье раскрыты особенности практического формирования речевой компетенции студентов-магистрантов в контексте изучения английского языка научного общения.

Ключевые слова: речевая компетенция, английский язык научного общения, научная среда, речевая деятельность.

The article deals with the practical features of masters' linguistic competence formation in the context of English language of scientific communication. Students' practical mastery of English of scientific communication is marked out. It is noted that at English classes the system of acquired knowledge and skills to use in situations of scientific communication is formed.

Key words: linguistic competence, English of scientific communication, scientific environment, linguistic activity.

Постановка проблеми. У сучасних суспільно-освітніх трансформаціях в Україні очевидним і незаперечним є факт необхідності знання іноземної мови як однієї з ключових передумов входження національної освітньої системи держави до єдиного європейського освітнього простору. Це, у свою чергу, сприяє розвитку у студентів вищих навчальних закладів мобільності та у подальшому – їхній конкурентоспроможності на міжнародних професійних і наукових площинах за умови вільного володіння ними англійською мовою як світовою.

Потреба в кардинальному оновленні змістового наповнення університетських навчальних планів і програм зумовлюють посилення уваги вітчизняних науковців до мовленнєвої підготовки магістрів у єдності практичного впровадження у навчальний процес її мовленнєвих компонентів. У контексті реалізації положень Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. виокремлюємо модернізацію системи мовної підготовки студентів як основного засобу комунікації, як фактор покращення рівня викладання іноземних мов у середовищі немовного вищого навчального закладу.

Метою статті є спроба окреслити концептуальні особливості формування іншомовної компетенції студентів немовних вищих навчальних закладів у ході вивчення ними англійської мови наукового спілкування.

Теоретичні засади та розробка проблеми. Проблема визначення мовленнєвої компетенції та особливості її формування і змісту висвітлена в публікаціях І. Секрет [6], Л. Нагірного [5], І. Куліша [4]. Питання іншомовної мовленнєвої компетенції як складного багатокomпонентного явища знаходили відображення в розробках О. Тинкалюк [7] (визначення індексу зацікавленості студентів до вивчення англійської мови), О. Ізмайлової [3] (формування та реалізація іншомовної комунікативної компетенції як частини комунікативної культури студентів мовних ВНЗ) та ін.

Виклад та аналіз основного матеріалу. На думку І. Куліша, «зміст навчання науковій комунікації іноземною мовою має забезпечити досягнення головної мети навчання, спрямованої на удосконалення студентами університету: вмінь та навичок практичного оволодіння іноземною мовою; вмінь одержувати та передавати іншомовну наукову інформацію за фахом; здатності вирішувати проблеми і задачі наукової діяльності, використовуючи інформаційні технології та іншомовну інформацію на електронних носіях (включаючи CD-ROM-носії та мережу Internet); застосування усних контактів у ситуаціях наукового та професійного спілкування; здійснення письмових контактів у ситуаціях наукового та професійного спілкування; здійснення читання й осмислення професійно орієнтованої та наукової іншомовної літератури, використання її в соціальній та професійній сферах; анотування наукових статей та обґрунтування свого наукового дослідження іноземною мовою» [4].

Зазначимо, що трансформація змісту сучасної вищої освіти в Україні передбачає коригування освітньо-професійних програм, у тому числі й магістерських, з метою орієнтування майбутніх магістрів на поглиблене опанування ними навичок науково-дослідницької роботи.

Освітньо-професійна програма підготовки сучасного магістра включає поглиблену фундаментальну, гуманітарну, соціально-економічну, психолого-педагогічну, спеціальну та науково-практичну підготовку. Професійна підготовка магістрів у сучасному вищому навчальному закладі реалізується у тому числі й через поглиблене вивчення англійської мови за фаховою спрямованістю, а також формування навичок наукового спілкування та письма англійською мовою [8].

Під час навчання в магістратурі студенти беруть участь у науково-практичних семінарах, виступати на наукових конференціях, вчать виголошувати наукові доповіді, готувати і проводити презентації, писати тези, причому ці заходи можуть мати міжнародний рівень. Зокрема, у практичному середовищі занять з англійської мови формується особистість майбутнього науковця-фахівця, здатного в перспективі до активної суспільної комунікації.

Наразі в магістратурі немовного ВНЗ України (наприклад, Національного університету біоресурсів і природокористування України) особливого значення надається практичному впровадженню в навчальні плани та програми дисципліни «Англійська мова наукового спрямування» та оновленню методики її викладання з урахуванням потреб майбутніх фахівців, формування особистості сучасного студента-науковця.

Згідно з навчальним планом, на викладання цієї дисципліни відведено осінній семестр, протягом якого передбачається опрацювання магістрантами розмовних тем за такою тематикою: «Kinds of scientific papers. Structure (title, introduction, main body, conclusions, bibliography, and appendices)», «Master's degree dissertation as a type of a scientific work», «From the history of the notion «master», «Public speaking. How not to be afraid of audience» та ін., виконання комплексу вправ і різноманітних завдань, спрямованих на закріплення набутих знань, умінь і навичок з певної теми, вивчення масиву лексичних одиниць, підібраного до кожної теми, виконання певних практичних завдань тощо [1].

Ключове значення у ході опанування магістрантами курсу з англійської мови наукового спілкування відводиться їхньому лексичному базису. Студенти повинні впізнавати фразеологічні словосполучення, вміти їх адекватно перекладати, а також оволодіти базисом слів і словосполучень, характерних для усного мовлення у ситуаціях наукового спілкування

(a scientific research – наукове дослідження, a project – проект, a purpose – мета, намір, to carry out – виконувати, to analyze – аналізувати, to determine – визначати, вирішувати, according to – відповідно до (згідно з), a headline – заголовок, actual – фактичний, notion – поняття, dependable – надійний, from somebody's point of view – на чийсь думку, an approval – апробація, схвалення, дозвіл, to be related – бути пов'язаним, available – доступний, наявний, to specify – визначати, встановлювати, an abstract – анотація, реферат, background – другорядний тощо) [1].

Так, магістрантів орієнтують на опанування знань, умінь і навичок, здатних забезпечити необхідну для них комунікативну спроможність у сфері наукового спілкування. Однак важливими проблемами у цьому питанні може стати мінімальна кількість годин, виділених у неможливому ВНЗ на вивчення цієї дисципліни, неоднаковий рівень базової підготовки з англійської мови у студентів магістратури, ускладненість вимог до опанування ними навчальних матеріалів, відсутність стійкої мотивації студентів тощо.

На нашу думку, ефективне формування мовленнєвої компетенції студентів магістратури у сфері наукового спілкування досягається в інтегративній взаємодії усіх видів мовно-навчальної діяльності. Це передбачає опанування магістрантами специфічних лексичних структур і вмінь застосувати їх у практичному середовищі, знання базових граматичних особливостей і вмінь коректного вживання у письмовій комунікації, опрацювання мовного матеріалу в монологічних висловлюваннях за конкретною темою, у формі діалогів, бесід, обговорень, типових ситуацій наукового спілкування: магістранти вчать презентувати свій науковий проект, виголошувати доповіді на обрану тему, у полілогічній формі опрацьовують зміст запропонованих викладачем наукових статей, створюють власні презентації з використанням інноваційних засобів навчання тощо.

Як слушно зауважує Г.Р. Вороніна, «комунікативний підхід дозволяє якісно по новому закріплювати відповідний лексичний матеріал, удосконалювати монологічне та діалогічне мовлення, формувати навички професійного читання та аудіювання» [2].

Формування мовленнєвої компетенції магістрантів здійснюється поетапно, зокрема, й у ході їхньої підготовки до змодельованого виступу на науковій конференції з орієнтуванням на активне використання вже сформованого наукового лексичного базису. Студенти в усній формі закріплюють відповідні лексичні дефініції та вирази, слова і вирази оціночного характеру: actual, principle, theoretical, basic, scientific, practical, concrete, real, objected in view, indicated, analogical, similar, verifying), стали конструкції, що використовуються у наукових доповідях (right ways are being marked, the point of view to... Is represented, it is important to mark that, from one's point of view, there can be no doubt that, it is incomprehensibly that, to hold the same opinion, to recognize advantages, to suggest one's supposition, to assume that), якщо є потреба – перекладають складні слова і вирази, записують приклади їхнього вживання у науковому середовищі, роблять нотатки [1].

На другому етапі студенти опрацьовують відповідний текстуальний зразок наукової доповіді (виступу), отримують уявлення про доповідь як вид наукової роботи, визначають її структурні компоненти, певні мовностилістичні особливості, складають план-проспект, детально визначають основні особливості написання наукової доповіді, вчать підбирати адекватний заголовок, здатний привернути увагу слухачів, оскільки від цього значної мірою залежить ефективність викладу та донесення змісту презентованого матеріалу.

Наступний етап – це, власне, самостійне створення наукової доповіді (наукового повідомлення) за вибором студента та презентація виконаного завдання перед аудиторією. У ході підготовки доповіді магістранти можуть користуватися інтернет-ресурсами для пошуків і опрацювання потрібних інформаційних матеріалів, ілюстрацій, графічних засобів тощо.

Фінальний етап – практичний – передбачає безпосереднє відтворення студентами поставленого викладачем завдання, вмінь ефективно презентувати підготовлений матеріал перед аудиторією. У цій ситуації викладач найчастіше відіграє роль рецензента: аналізує виконані студентами завдання, визначає переваги та недоліки кожної роботи, акцентує увагу на типових помилках, допущених студентами при виконанні письмових завдань.

Висновки. Таким чином, у ході реалізації магістрантами поставлених навчальних завдань з англійської мови наукового спрямування формується мовленнєва компетенція – система набутих знань, умінь і навичок для використання в ситуаціях наукового спілкування шляхом читання, говоріння, письма та аудіювання як чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності.

Література:

1. Біліченко А. М. English for specific purposes / А. М. Біліченко, О. В. Вошецька. – К. : КОМПРИНТ, 2014. – 147 с.
2. Вороніна Г. Р. Формування комунікативної компетенції професійного спрямування у вищій школі. – <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1067>
3. Ізмайлова О. А. Формування іншомовної комунікативної компетенції як структурного компоненту комунікативної культури студентів мовних ВНЗ / О. А. Ізмайлова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. – 2010. – Вип. 17. – С. 66–72.
4. Куліш І. М. Особливості професійного та наукового спілкування іноземною мовою [Ел. ресурс] / І. М. Куліш. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N120/N120p039-041.pdf
5. Нагірний Л. Я. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів / Л. Я. Нагірний // Науковий журнал Чернівецького університету : актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2012. – Вип. 4. – С. 101–111.
6. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення [Ел. ресурс] / І. В. Секрет. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/322/84/>
7. Тинкалюк О. В. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів [Ел. ресурс] / О. В. Тинкалюк. – Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/Pedagogika/periodic/visnyk/24/06_tynkalyuk.pdf.
8. Цареградська К. В. Про особливості навчання іноземних мов студентів-магістрів інженерно-технічних спеціальностей [Ел. ресурс] / К. В. Цареградська // VIII Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов». – Режим доступу : <http://interconf.fl.kpi.ua/node/21>.